

TELEBISTA- -EKOIZTETXEEI GALDEKETA

Euskal Herriko ikus-entzunezko industria hartu dugu gai nagusitzat Jakin-en zenbaki honetan, baina ikus-entzunezkoen mundu zabal honetan alor jakin bati ipini nahi izan diogu arreta berezia: telebistarako euskarazko produkzioa. Gai honetan, nola ez, zeresan handia dute Euskal Herriko ekoiztetxe pribatuek, eurek ekoizten baitituzte telebista-pantailan euskaraz ikusten ditugun programa gehienak.

Ugariak dira, txiki eta handi, telebista-produktorak Euskal Herrian: bikoizketan dihardute batzuek, zerbitzu teknikoak eskaintzen beste batzuek, telebista-programen ekoizpena dute alor nagusia beste hainbatek, telebistan bezala zine-produkzioan aritzen direnak ere badira... Euskarazko telebista-ekoizpenak egiten dituzten sei etxerengana jo dugu guk.

Ez dira guztiak baina, aukera egin behar eta urteotan euskarazko produkzioan nabarmendu direnetan sei hautatu ditugu: 3Koma93, Baleuko, Igeldo Komunikazioa, Ikuskin, Orio Produkzioak eta Pausoka. Bederatzina galdera egin diegu, eta galdera bakoitzari gehienez hogeitaz hamar erantzuna emateko eskatu. Le-

henengo bost etxeetako arduradunek bidali dizkigute eskatutako erantzunak. ETBrentzako ekoizpen gehien egiten dituen Pausoka-k, aldiz, ez erantzutea erabaki duela jakinarazi digu.

Hitzez hitz jaso ditugu erantzunak datozen orrialdeotan, galdera bakoitzaren ondoren ekoiztetxe guztien erantzunak banan banan emanaz.

Gure eskerrik beroenak gure galdetegiari erantzuteko lana hartu duten 3Koma93ko Koldo Anasagastiri, Baleukoko Karmelo Vivancori, Igeldoko Angel Amigori, Ikuskineko Jose Inazio Anso-renari eta Orioko Martin Ibarbiari.

Noiz sortu zen ekoiztetxea eta zer helbururekin? Zein da zuen enpresaren gaur egungo tamaina (zenbat langile, zenbat kolaboratzaile...) eta lan-alorra?

3Koma93

3Koma93, S.A 1993ko martxoan sortu zen Bilbon, Euskadiko ikus-entzunezko industriaren barruan beste txokotxo bat beste nahian. Geure lana bi arlotara hedatu nahi genuen, eta hortan aritu izan gara urte hauetan; batetik, telebistarako ekoizketa (programak, dokumentalak, telesailak...); eta bestetik, Euskadiko ekoizketen banaketa mundu zabalean zehar, gureak zein beste edozein ekoiztetxeren produktuena.

Koma lau pertsonen osatzen dute modu iraunkorren eta produkzioen arabera gure langile kopurua asko gehitu daiteke; egun hogeitaz lagun ari dira lanean baina duela hilabete batzuk berrogei ginen.

Baleuko

1993. urtean sortu zen, telebistarako saioak (era guztieta-koak) egiteko helburuarekin. Enpresan bederatzi langile inguru daude, eta programa jakin bakoitzeko beste bost edo sei aritzen dira.

Igeldo

Duela hamasei urte hasi nintzen ekoizle-lanetan. Euskal giroan ikus-entzunezko jarduera sortzea nuen orduan helburu. Euskararen erabilera ere gure helburuetako bat zen.

Gaur egun, Igeldoko talde egonkorra oso txikia den arren (lau lagun), urtero ehun pertsona inguru kontratatzen ditugu geuk antolatutako zine- eta telebista-ekoizpen desberdinetarako.

Ikuskin

Gure enpresa bi bidetatik zetozen jardunen elkarketa da. Batetik IZ disketxea (hogeita bi urte inguru euskal diskagintzan) eta bestetik *Txirri*, *Mirri eta Txiribiton* pailazo-taldea. Pailazoek, beren bigarren diskoa egitean (lehenengoa desagertutako Herri Gogoa-rekin egina baitzuten), etxe horretara etorri ziren. Eta hortik aurrera harremanak onak eta sendoak izan ziren. Txirri, Mirri eta Txiribitonek *Don, Don, Kikilikon* saioa amaitu eta Xabier Otaegi eta Jose Inazio Ansorena *Funtzioa* programa prestatzen hasi zirenean, IZko sortzailea zen Fernando San Josek eta beraiek biltzea erabaki zuten, eta Ikuskin enpresa sortu. Hortik aurrera enpresa berriaren helburua ikus-entzunezkoen arloan lan egitea izan da, baita zuzeneko ikuskizunenean ere. Orain dela hiru bat urte, IZ zigilu diskografiko moduan gertatu zen, Ikuskin enpresaren barruan.

Gure tankerako enpresetan langileen kopurua oso aldakorra da; zein eratako produkzioetan ari garen, asko aldatzen da langileen egituraketa. Azkeneko bi urteetan, batezbeste, hogeit langile izan dugu eta kolaboratzaile-zerrenda luzea (hama bost gutxi gora-behera).

Orio

1988an. Enpresa egin. Fikzioa euskaraz jorratzeko asmoarekin besteak beste.

Gaur egungo tamaina:

- Sei langile.
- Bi kolaboratzaile tinko.
- Aldikako kolaboratzaileak.

Lan-alorra:

- Telebista.
- Zine-proiektu bi ere baditugu garatu ezinean.

Orainarte zuek ekoiztutako produkzioen artean zein nabarmenduko zenituzkete? Une honetan zein produktioekin ari zarete?

3Koma93

Produkzio guztiak izaten dira garrantzitsuak, bakoitza bere alorrean. Gusto handiz egin izan ditugu *Duplex* eta *A ze para* telesailak, baita zenbait programa oso ezberdinak euren artean: *Goraintzi*, *Boulevard*, *Ciudadanos*, *Arde la tarde*, *088...* edo eta dokumenalak, *Euskal espioitza...* Egun, *Aire Aire* saioa egiten dugu ETBko lehenengo katerako. TVErako ere gidoi batzuk egiten ari gara, hamahiru hain zuzen ere, *Páginas ocultas de la historia* deituko den saio baterako (egun produkzio-lanetan). TVGrako (Galiziako Telebista) egin genituen *Los jueves mudanza* lehiaketaren hamahiru atal. Telebista-produkzio hauez aparte, distribuzio-lanetan jarraitzen dugu. Arlo honetan nabarmengarria iruditzen zaigu Euskal Telebistako katalogo osoaren distribuzioa egiten dugula munduan zehar, eta beste zenbait enpresa euskaldunena ere bai. Distribuzio-mailan oso akordio garrantzitsuak lortu ditugu Gales, Italia, Errusia eta Espainiako beste distribuzio-etxe batzuekin elkarlanerako. Saldu ditugu baita ere, guk asmatu eta landutako formato batzuen eskubideak Holandan, Italian, Belgikan, Noruegan, Suedian eta Alemanian.

Baleuko

Dokumental sorta ugari egin dugu: *Euskal futbolaren historia*; *Herri Kirolak*; *Gerra Zibila*; *Euskaldunak eta Itsasoa*; *Euskal Txirringularitza*; *Testigos de Cargo...* denak hainbat kapitulu sortak dira. Dokumental solteak ere egin ditugu: *Indurain, gizon lasaia*; *El papa, la cuenta atras*; *Padre Arrupe, la Iglesia del siglo XXI...*

Oraintxe bertan zera daukagu esku artean: zenbait instituzio errendako bideoak; *Euskaraokea*; Gerra Zibilaren III. kapitulu

lua; *Jaiak 97* saio berezia; *Megasonikoak* (hiru dimentsiotan eginitiko marrazki bizidunak, lehenengoak Estatu osoan). Eta lehenago *Jaiak 96*; *La gran Oportunidad*; eta *Kaixo 97* gala egin ditugu, besteak beste.

Igeldo

Zinean: *La fuga de Segovia* (Uribe), *Lauaxeta* (Zorrilla), *Andar eta Yul* (Ana Diez), *El sol del membrillo* (Erice) eta *Maité* (Zabala eta Olasagasti). Telebistan: *Bi eta bat* eta *Jaun eta Jabe*. Dokumentalak: *Crónica del Descubrimiento del Viejo Mundo por Kayum Maax* (P. Bilbao), *Lumière y Compañía* (zenbait zuzendari).

Zinean, metraje luzeko filme hauek amaitzen edo prestatzen ari naiz: *Todo está oscuro* (A. Diez), *Che Guevara* (M. Dugowson), *Sans desir apparent* (O. Peray) eta telebistan *Jaun eta Jabe* saileko 23 atal berri.

Ikuskin

Gure produkzio guztiak maite ditugu eta denak dira garrantzitsuak guretzat. Arloka jarritz:

- Zuzeneko ikuskizunetan:

- Txirri, Mirri eta Txiribitonen ikuskizuna. Horrelako mailako emankizunik ez dugu uste dagoenik euskal haurrentzat.

- Donostiako Zinemaldia. Zabalpena, Amaiera eta Erdiko aurkezpen eta zeremonia guztiak antolatu genituen 1991 eta 1992 urteetan. Telebistarako ere prestatuak eta euskarak, lehenengo aldiz, leku eta maila ona izan zituelarik bertan.

- *Euskaldunon Egunkaria*-ren aldeko lehenengo jaialdi handia, Donostiako Belodromoan (1990).

- Erakunde askotarako lan egin izan dugu eta egiten arlo honetan (Gipuzkoako Kutxa desagertu zeneko langileentzako Makrojaialdia, Euskadiko Kutxaren bideo-lehiaketa, Donostiako Hamabostaldirako zenbait jaialdi eta kontzertu berezi...).

- Diskagintzan oso zaila egiten da zerbait bereiztea. Nahikoa izango da esatea bostehun erreferentzia inguru dituela gure ka-

talogoak eta bertan tankera guztietako musikak agertzen direla (jazz, pop, rock, euskal folklorea, haurrentzako ipuinak, koruak, musika sinfonikoa, etab.). Egindako ekoizpenak arlo honetan, gure estudioan beste ekoiztetxeetarako burututakoak barne, mi-latik gora dira.

- Ikus-entzunezkoen arloan, batez ere Euskal Telebistarako egin dugu lan. Hauek dira programa ezagunenak: *Funtzioa; Hau da hau; Txirri, Mirri eta Txiribiton; Balinda; Txiskola* (orain horrekin ari gara).

Hauekin batera ere zenbait bideo eman ditugu argitara: *Txi- rri, Mirri eta Txiribiton; Allakuidaos; Kli- kla telebista; Xaguxarroski kontea; Euskal Herriko Soinu Tresnak*.

Orio

Errusian bizi eta hil. Zazpi ataleko dokumental-saila. 1936ko gerratean Euskal Herritik Moskura bidalitako hainbat euskaldunen bizitza eta heriotza kontatzen duen saioa. Horietako atal bat, Agustin Gomez de Segura Pagola, errenteriar futbolariaren bizitza kontatzen duena, Montrealeko INPUT Nazioarteko Telebista Jardunaldietarako selekzionatua izan zen.

Gaur egun euskararen berriak eta hizkuntzaren inguruan normalizazio zein errekupeziarako gizaratean egiten ari den ahalegina kontatzen dugu astero ETBn, euskaraz nola gaztelaniaz, *Hitzaro* eta *Lengua Viva* deritzan magazin-programetan.

Zein proportziotan egiten duzue lan ETBrako? Euskal ikus-entzunezko enpresek ETBrekin duzuen menpekotasuna zer neurritakoa da? Zer ondorio ditu menpekotasun horrek?

3Koma93

Egun ETBrako egiten duguna, gure lana oro har hartuta % 70 izan daiteke. Beraz, esan genezake gure menpekotasuna garrantzitsua dela, bertako enpresa gehienei pasatzen zaien antzera. Honek suposatzen du, gure irabazien ehuneko parte zabal bat ETBren eskuetan dagoela, eta programazioaren arabera gure fakturazioak gora zein behera egin dezakeela. Arazorik larrie-

na momentu honetan zera da: egindako produktu bakoitzak uzten digun irabazi-marjina kontuan harturik, zaila egiten dela enpresa-estrukturak mantentzea eta proiektu berrietan lan egin eta dirua inbertitzea.

Baleuko

ETBrako egiten dugu % 70, eta beste enpresa, instituzio eta herri erakunde batzuentzat gainerako % 30.

Euskal produktorek menpekotasun handiegia dute ETBreiko. Aska bakarra dagoenez, askaren jabeak ezartzen ditu pentsuen salneurriak eta abelburu bakoitzak jango duen bazka. Menpekotasun hori dela eta, proiektu asko kaxoietan geratzen da edo egiten direnak, norberak nahi dituen baldintzetan egin behar, bezero bakar horrek nahi dituen moduan egiten dira.

Igeldo

% 10etik % 25era bitartean. Enpresa batzuek erabateko dependentzia dute. Erosle bakar baten baitan egoteak bere baldintzak nahitaez onartu beharra esan nahi du. Merkatu gatibua da.

Ikuskin

Bistan denez, ikus-entzunezkoen alorrean asko egin dugu Euskal Telebistarako. Beste enpresetan ezin esan dezakegu. Baina, gure kasuan, ez genuke menpekotasun-izenez bataiatuko. Gure hasiera horretarako zen: *euskaraz* arlo honetan lan egiteko. Eta *euskaraz* ari den katea bakarria ETB 1 da oraingoz. Ez dugu eragozpenik beste hizkuntzetan lan egiteko, baina hau da gure abiapuntua.

Orio

% 80. Ez dakit besteena zein neurritako menpekotasuna den, baina gure kasuan, aurreko datuak erakusten duena da. Horregatik ari gara beste merkatuak ireki nahian, baina izugarri zaila da eta tamaina txikiko enpresentzat gehiago oraindik.

Ez dakit nola atera gintezkeen zulo honetatik, baina ez naiz oso baikorra. Lehenengo enpresen tamaina handitu behar dugu, kapitalizatu, eta ateratako etekinekin nekez lortzen da ho-

ri. Beste diru-iturri batzuk behar ditugu. Bigarren, enpresak profesionalizatu egin behar dira. Oraindik badago bidea egiteko alor horretan, gidoigintzan eta errealizazioan, esate baterako. Eta, hirugarren, estrategia komun eta orokor baten faltan gaudela esango nuke. Eusko Jaurlaritza, Euskal Telebista eta ekoiztetxeen artean asmatu eta onartutako epe luzerako egitasmo zabala beharrezkoa dela iruditzen zait, baina ez dakit ametsetan ez ote nabilen.

Zuen lanen artean zenbat egiten dituzue euskaraz, zenbat gaztelerez, zenbat elebidun? Elebidunetan, zein hizkuntza da jatorrizkoa? Zer irizpide erabiltzen dituzue hizkuntzaren aukeran?

3Koma93

Gure lanik garrantzitsuenak ETBrako diren neurrian, euskara da gehien erabiltzen dugun hizkuntza. Lan elebidunetan, dokumentaletan batez ere, jatorrizko hizkuntza gidoigilearen arabera izaten da, idazlea euskalduna izanez gero, lehendabiziko testua euskaraz izaten dugu eta gaztelaniazko bertsiorako itzuli eta bikoiztu egiten da. Telesailetan ere bide haxe jarraitzen dugu: jatorrizko bertsioa euskaraz egiten da, eta gaztelaniazkoa horren gainean bikoiztu. Euskararen erabilpenari buruz garrantzitsua da aipatzea, telebista-inguruko mundu honetan lan-harmanetarako hizkuntza euskara bera dela neurri handi batean, bai erredakzio-mailan, zein teknikoen artean, baita zuzendaritza-bilera eta harremanetan ere.

Baleuko

Euskara hutsean % 20 inguru (*Jaiak 97* saio bereziak eta *Euskaraokea*, adibidez); bi hizkuntzetan % 50 (*Jaiak 96*, dokumental-sortak...), erdara hutsean % 10 (erakundeetarako egiten direnak, batik bat) eta ingelesez (% 5-10). Baina egia esan, hizkuntzarena bezeroak aukeratzen duen kontua da.

Guk proiektuak egiteko orduan, kontuan hartzen dugu hizkuntza, produktua zein publikorentzat izan daitekeen, eta abar... Oreka bat mantentzen ahalegintzen gara.

Igeldo

ETBrako programetan euskara da hizkuntza bakarra. Zinea, orokorrean, gazteleraz, frantsesez, ingelesez, portugesez, etab. egiten dut, errealismo-arrazoiak direla-eta ekoizpen elebidun batzuk salbu, *Maité* adibidez (euskaldunak Kuban).

Ikuskin

Gure lan gehiena euskarazkoa izan da. Gutxitan erdaraz eta batzuetan elebidun. Elebidunetan jatorrizko hizkuntzak biak dira. Euskarazkoan, euskara eta erdarazkoan, erdara. Geuk sortutako lanak beti euskarazkoak izan dira eta elebidunak eta erdarazkoak, enkargatuta.

Orio

Elebidunak izaten dira normalean. Oraingoa ere horrelakoa da: *Hitzaro* eta *Lengua Viva*. Enkarguzko lanetan bezeroak agintzen du hizkuntzaren aukeran.

Produktora pribatu asko zarete Euskal Herrian, baina badirudi ETBren joera ekoiztetxe indartsuenekin lan egitea dela. Zer iritzi duzu ETBren lan-sistemari buruz? Zer ondorio ekarri dizkio eta ekarriko dizkio ekoiztetxeen merkatuari?

3Koma93

Beste ekonomia-alor batzuetan gertatzen den antzera, ikus-entzunezko industria honen barruan ere bermoldaketaren bat beharrezkoa dela denok onar genezake. Garrantzitsuena orain, enpresen harteko «selekzioa» nola egin eta nork egin behar duen ikustea da. Zenbait enpresen arteko elkarlana oso onuragarria izan daiteke sektore honetarako, batuz gero bikoiztu egiten delako produkzio-ahalmena eta arriskuak hartzeko gaitasuna. Konpetentzia libredun merkatu batean, merkatuak berak aginduko du zeintzu ekoiztetxe mantenduko diren eta zeintzu desagertu edo eta beren lan-eskaintza aldatu eta beste alor batzuetara jo, edo eta enpresak batu... Gu geu ere egunerogunero gaude beste enpresa batzuekin harremanetan

(nahiz bertako, zein kanpoko) gure lan-metodoak hobetzeko eta gure irudimena aberasteko. Badira bi urte hiru enpresa batu ginela elkarte bat sortuz eta Koma bezala beste produktora batzuekin batera lan egin izan dugu proiektu konkretu bat aurrera eramateko.

Baleuko

ETBren asmoetako bat, berez, produktoren mundua indartzea da, enpresa konpetitiboak sortzea. Enpresa txikien arteko elkarlana bultzatzen ahalegindu da, txikiak batu daitezten. Baina kontua da arlo orekatu bat lortu beharrian, munstro bat (edo bi) sortzen ari direla, eta zaila izango dela enpresa handi eta bakar horrekin konpetitzea. Eta konpetentziarik gabe geratuko den enpresa handi horrentzat ere zaila izango da bizirik irautea, norekin konpetitu ez duenean, konpetentziarik gabe, sormena eta efikazia galbidean sartzen baitira. ETB enpresa indartsu horren (edo horien) morroi bihurtzeko arriskua ere badago, konpetentziarik gabe baldintzak eta prezioak ezartzeko ahalbidea izan baitezake(te).

Igeldo

Komeni da ekoizpenak konpainia askotan ez sakabanutzea. Enpresa indartsuak nola bultzatu, ez da erraza asmatzen, batez ere —esan dudana bezala—, merkatua merkatu ez denean. Egokiena, enpresa batzuekin bideragarri egingo dituzten eta jarraitzeko aukera emango dieten ekoizpen batzuk kontratatzea da; kontzeptu hau oinarritzkoa da industrian. Baina, gainera, lanbide honetara sartzeko erraztasunak eman behar dira. Ez ditut ETBk kontratatzeke eta lana banatzeko dituen irizpide orokorrak oso ondo ezagutzen. Gure kasuan, *prime time*-ko arrakastarekin bakarrik loturik dagoela besterik ezin dezaket esan.

Ikuskin

Ez dakigu baieztapen honek non kokatzen gaituen. Gurekin lan egin du Euskal Telebistak, sarri gainera. Baina bere jarreara arlo honetan beste kateen antzekoa iruditzen zaigu.

Orio

Neurri batean 3. galderan bertan emana dago gure iritzia. ETBk ekoiztetxe indartsuekin lana egitea normala eta bidezkoa iruditzen zait, baina merkatuaren egoera ezaguturik, ETBk berak bere erabakiekin egin dezake indartsu edo ahul edozein enpresa. Hori ere kontuan hartu beharreko gauza da.

ETBri aurkezteko zuen produktu baten nondik norakoak erabakitzerakoan, zein dira irizpideak? Zer neurritaraino hartzen dira kontuan audientziaren legeak, zein neurrietan telebista publikoaren helburu kulturalak?

3Koma93

Irizpideak ezberdinak izaten dira produktuz produktu. Kasu batzuetan ETBk berak eskatzen digu holako edo halako proiektu bat, parrilako gune konkretu bat betetzeko. Kasuotan eskatutakoari egokituriko saioa gertatzen dugu. Beste batzuetan ordea guk asmatutako eta guri heltzen zaigun proiektu bat interesgarria iruditzen bazaigu eta ETBren programazio barruan koka daitekeela ikusiz gero, bertara joan eta aurkeztu egiten dugu.

Audientziaren neurria gero eta garrantzitsuagoa da telebista guztietan. Egun telebista guztiek —ETB barne— jartzen dute lortu beharreko audientzia-kopurua, eta ez baduzu baldintza hori betetzen kontratua bertan bukatzen da. Telebista pribatuak iragarkien dirutik bizi dira eta arau derrigorrezkoa dute merkatuan bere burua mantentzeko, eta nahiz eta Publiko diruek diru-iturri honetatik dependentzia txikiagoa izan, teleikusle kopuru minimoa behar dute inzidentzia izateko. Egiten den lana norbaitek ikusi behar du, bestela ez du zentzurik ez lan egiteak berak, ez eta produktu hori emititzeak. Dena den, ezberdindu egin beharko litzateke telebista publiko eta pribatuaren artean, batzuk eta besteek eska dezaketen gutxienezko audientzia-neurria programa batzuetan ezin daiteke berbera izan. Audientzia txikiagoa izanik ere, telebista publiko batek nahi eta nahi ez, izan behar ditu programa batzuk, kultura-arloan esate baterako, egin beharreko eskaintza delako.

Baleuko

ETBk une honetan darabiltzan irizpide nagusiak hitz batekin laburbildu daitezke: Audientzia. Egia da zerbitzu publiko eskaintzen ere saiatzen direla eta zenbait saio audientzien legeetatik kanpo egiten direla (esate baterako: *Ikusgela*, *Hitzaro...*) baina nahiko urriak dira, besteen aldean, eta bistakoa da saio gehienak audientziaren menpe egiten direla. Audientziak agintzen dute programa batekin aurrera jarraitu ala ez.

Igeldo

ETBn *sit-com*-a lantzen dugu gehienbat. Ikuslego ugaria edukitzea oinarrizko irizpidea da kontratatzeko orduan. Programatzen gaituzten orduan, ez dira irizpide kulturalak, hain zuzen ere, agintzen dutenak. Nahiz eta horrek ez duen esan nahi gure programak helburu kulturalak betetzen ez dituenik. Baina, gure iritziz, ikusle-kopurua da garrantzitsuena telebista publiko nahiz pribatuetan.

Ikuskin

Orain arte, gure irizpidea beti gure gustoko programak egitea izan da. Ez ahaztu gure jatorria: geure programak ekoizteko sortu ginen. Urteen poderioz *gure* hori zabaldu egin da eta gurekin gidoigile, aktore, etab. ibilitako zenbaitek programa-egitasmo berriak ekartzen dizkigute. Audientzia eta helburu kulturalen artean, biak ondo ulertzen badira, ez dago kontradikziorik. Ez da ahaztu behar euskaraz txiste-programa egitea ere (*Txiskola* adibidez) lan kulturala dela. Askok uste dutena baino kulturalagoa. Bi aldeetatik, sortzeko behar denaren aldetik eta euskal kulturaren duen eraginaren aldetik ere.

Orio

Enpresa bakoitzak baditu bere joerak. Gure kasuan, dokumental eta fikzioa da gehien maite eta ezagutzen dugun alorra. Neurri berean kultur programak ere.

Audientziaren legeei eta helburu kulturei buruzko galderari dagokionez, zergatik ez diozue galdetzen ETBri berari? Produktoreak ez dugu iritzi-kontuetan ezer esatekorik. Hori bes-

te batzuen kontua da. Gu eskatzen digutena fabrikatzen saiatzen gara.

Zer iritzi duzu ETBren programazio-ereduari buruz?

3Koma93

Euskal Telebistaren programazio-ereduaren nondik norakoak, bertako zuzendaritzaren ardura dira.

Gure esku dagoena, Euskal Telebistaren iritzi eta irizpideei egokitzuz proiektuak aurkeztea da. Guk zerbitzua eman behar dugu, ez da gure erantzukizuna eredu eman edo antolatzea.

Baleuko

ETB 1 kateari dagokionez, euskarazko telebista komertzialik ez dagoenez, hutsune hori betetzen ahalegindu behar du, euskaldunen gehiengoak ikusteko moduko saioak eskainiz. Hau da, ETB 1 telebista *generalista* dugu. Zenbat eta herritar gehiagorengana iritsi, hobeto. Eta halaxe behar du, ez bailitzateke zentzuzkoa izango euskaraz ikusle «selektuendako» saioak egitea.

ETB 2 katearen kasuan, aitzitik, kontrako iritzia dugu. Erdaraz, badira katea komertzialak, beraz, lekuz kanpo daude, gure ustez, Jose Luis Moreno eta gisako programak —beste edozein telebistak eskaintzen dituenak— erdarazko TB publiko batean. ETB 2 kateak bere bokazio publikoa landu beharko luke, eta beste kateek eskaini ezin edo eskaini nahi ez dutena eskaini. Gainera, erdarazko kateak euskarazko katera hurbiltzeko zubia izan beharko luke, ETB 1en gerizpean jardun beharko luke eta ez alderantziz, orain bezala.

Igeldo

Telebista bat programatzea oso gauza zaila da. Ondo programatzea esan nahi dut. Guri asko kostatzen zaigu programa bakarra egitea. Edonola ere, ikusle goiarekiko morrontzaren ondorioz, programa onak beste programa trauskilagoekin nahasten dira. Hartaz, gauza batzuk izugarri gustatzen zaizkit eta

beste batzuk, batere ez. Ez dut balorazio orokorrik. Eta ez zait bururatzen nola egin.

Ikuskin

Ez gara gu honetaz hitz egiteko egokienak. ETB 1eko jarraitzaileak gara batez ere, eta, beste kateekin alderatuz gero, ez diogu akats handirik aurkitzen. Aldeko asko bai, ordea. Euskaraz dela, esaterako.

Orio

Produktore bezala nahiago nuke dokumental eta fikziozko produktu gehiago baleude. Agian kirolari toki piska bat kendu.

Zuek ekoiztutako produktuak esportatzen ahalegintzeko moduan zaudete? Euskaraz ekoiztutako produktuek badute kanpoan merkaturatzeko aukerarik?

3Koma93

Egun, bi arazo nagusi daude arlo honetan. Batetik egindako produkzioen eskubideak ez dira gehienetan gureak izaten eta ez da gure esku egoten produktu horiek mugitzea. Bestetik mundu zabalean bertako ekoizketak saltzea ez da zailagoa hizkuntzaren arazoagatik (bikoizketa hizkuntza guztietara egin dezakegu eta gazteleraz daudenak ere ingelesez eskatzen dizkigute saltzerako orduan). Zailena zera da: produktu interesgarririk nahikoa izatea batera, itxurazko katalogo garrantzitsu bat lortzeko eta gero distribuzio-zirkuitoetan sartzeko. Lan gogorra eta kostu handikoa, duda barik. Lehen azaldu bezala, distribuzioa ere lantzen dugu 3Koma93an eta badakigu zaila izanik ere egiteke dagoen lana dela.

Baleuko

Euskaraz ekoiztutako produktu batzuk esportatu daitezke —dokumentalak esate baterako— baldin eta gaia eta trataera unibertsalak badira. *Megasonikoak* filmea, esate baterako, mundu osoan zabaltzeko asmoa dugu. Ahalegina behintzat egingo dugu.

Igeldo

Gure ekoizpenaren zatirik handiena nazioarteko koproduktzioek osatzen dute. ETBrako ekoizpenak oso ikuskera lokalista izaten dute.

Ikuskin

Gure produktuak kanpoan sal litezke eta behin baino gehiagotan izan ditugu horretarako eskaintzak. Baina kanpoko merkatua ere, arlo honetan, ez da uste den bezain samurra enpresa txiki eta bakarrentzat.

Euskaraz sortutako programak oso originalak gertatzen zaizkie kanpokoei eta harrিতa geratzen dira ikustean. Batzuetan ere gure programak edo atalak kopiatu dizkigute Estatu espainoleko kateetan eta nahikoa gaizki kopiatu gainera.

Orio

Oraingoz ez, baina bidean gaude, ahaleginak egiten behintzat. Euskal Herriko beste enpresa ezagunekin eta Errusiako hirugarren batekin, hirurak batera oso proiektu handi bat lantzen ari gara. Justu, nazioarteko merkatuetan saltzeko moduko produktu bat nahi dugu.

Produktuak, txarrak badira, ez dute kanpoan merkaturatzeko aukerarik. Hizkuntza ez da arazo produktua ona bada. Onak zera esan nahi du, ondo egina (profesionaltasuna) eta erakargarria (edukiz jendeari interesatzen zaiona). Hala ere, bistan da, kanpoko merkatuetan nor izatekotan bagabiltza, ingeles bertsioa ere erakutsi behar dela.

Etorkizunean zuen sektoreak zer norabide har dezake? Zein bide uste duzu hartu beharko duzuela euskaraz lan egiten duzuen produktorek?

3Koma93

Lehenik eta behin, merkatuan gauden enpresak geure artean antolatu beharra dugu. Bide hori hasia dago, enpresa-elkarte ezberdinak bat egiteko bidea hartu baitute. Garrantzitsua

da zenbait interlokutore ren aurrean industria horrek ahots bateratu bat izatea eta ahalegin horretan gabiltza.

Bestalde, euskaraz lan egiteko aukera bistan dagoena besterik ez da, eta Euskal Telebistaz aparte, zaila da beste merkatu-rik aurkitzea, telebista lokalek ez baitute nahikoa dirurik ekoizketa garrantzitsuak egiteko. Beraz nahitanahiez beste merkatu batzuetara jo beharko dugu, euskaraz ere lan egiten jarraitu nahi badugu, enpresa bezala geure burua mantentzeko eta Euskal Herriko ikus-entzunezko industria bertan mantendu dadin, beste nonbait eta beste norbaitentzako lan egin beharko dugu, eta noski ez da beti euskaraz izango.

Baleuko

Gure etorkizuna ETBri lotuta dago. Itxura batean, merkatu ekonomiaren menpe dihardugu, baina benetan monopolio antzeko batentzat lan egiten dugu eta horrek arrisku handia dakar, nekez sortu baitaiteke, baldintza horietan, ~~enpre~~ s-a-s-a-re sendo eta eraginkorra.

Dena dela, guretzat «Etorkizuna» aipatu eta «auskal!» esan, antzerakoa da. Batetik, bide berriak zabalduko dira, telebista zabaltzeko eta emititzeko bide berriak, eta hori onuragarria da. Bestetik, gero eta zailagoa izango da hain ikuslego murrizta duen telebista batean lan egitea, dirulaguntzak ere gero eta txikiagoak direlako. Ez gara ez baikorrak ez ezkorrak, besterik gabe aldakorrak izaten jakin behar. Garai berrietara egokitzen asmatuko ezkerro, zerbait egingo dugu. Orain arte bezala.

Igeldo

Euskara eta ikusle-kopuru handia zailak dira uztartzen. Gainera, euskarazko ekoizpenak oso merkeak izaten dira, merkatua oso txikia delako eta ez direlako enpresentzat pizgarri. Ez dakit zer bide hartu beharko litzatekeen, gaur egungo joe-
rak finkatuz gero, euskaraz lan egiten jarraitu ahal izateko. Adibide bat jarriko dut. Duela bost urte *Bi eta Bat*-en ordu-erdi-ko atal bat egiteko genuen aurrekontu bera dugu gaur egun *Jaun eta Jabe*-ren ordubeteko atal bat denbora berdinean egiteko. Haria gehiegi teinkatuz gero, eten egiten da.

Ikuskin

Lan artistikoa egiten dugunok —eta horixe da gure esparrua, batez ere— bide beretik jarraitu beharko dugu. Zein bide hartu beharko dugun euskaraz ari garenok? Lehengoari eutsi.

Sektorari dagokionez, orain ari da ekoiztetxeen artean Lan-kidetza Bilkura osatzeko ahaleginak egiten. Bide horretatik itxaropen handia daukagu etorkizunari begira.

Orio

Aurreko erantzunetan aski adierazita dago galdera honen erantzuna.